

מבוא לפילוסופיה של הטבע

אוניברסיטת בן-גוריון, תשפ"ב, סמסטר <> ' <>

ד"ר אורי בק, becko@bgu.ac.il

שעות קבלה: יום <>, <>, בניין 74 (דילר), המחלקה לפילוסופיה, חדר 330

1 תיאור הקורס

פילוסופים מתעניינים בכמה מהשאלות היסודיות והכלליות ביותר אודותינו ואודות העולם בו אנו חיים. בשיעור זה נצטרף לחקירותיהם. בפרט, ננסה לענות על השאלות הבאות:

- האם אנחנו רק מערכות פיסיות? האם יש לנו נשמה?
- מה זה לחוש כאב שיניים, לטעום את טעמו של תפוח, או לחוות את צבע השמיים?
- איך החלטות יכולות לגרום לנו לפעול? ואיך בטן ריקה גורמת לתחושת רעב?
- האם ביכולתנו לדעת משהו על העולם החיצון?
- מה זה ידע?
- האם מחקר מדעי יכול לעזור לנו לגלות את חוקי הטבע?
- יש לי רצון חפשי? אני אחראי מוסרית למעשי?

משום שפילוסופים שונים ענו לשאלות אלה באופנים שונים מאד, זה לא יהיה קל להחליט מה עלינו בעצמנו לחשוב. אנחנו נדרש להסב תשומת לב רבה לטיעונים שבהם נפגוש, לחשוף את ההנחות הסמויות שבהם, לבחון עד כמה הם משכנעים, ולנסות גם לבקר אותם וגם לשפר אותם. בקיצור – אנחנו נדרש להפעיל את המיומנויות הביקורתיות והאנליטיות שלנו. אחת המטרות של השיעור הזה היא לעזור לנו לפתח את המיומנויות האלה בדיוק. המיומנויות האלה יעזרו לנו לא רק בשיעור הזה, אלא בכל תחומי החיים האינטלקטואליים, ובכל פעם שבה משהו מנסה לשכנע אותנו להאמין במשהו.

2 מטרות למידה

בתום קורס זה, אתם תוכלו

- להסביר משגים, בעיות, עמדות וטיעונים בפילוסופיה. תוכלו לדרן במגוון תשובות לשאלות שבתיאור הקורס.
- לבקר, להגן ולשפר טיעון באופן מנומק. תוכלו לעשות זאת גם בכתב וגם בעל פה.
- לקרוא ולחליץ טיעונים מטקסטים סבוכים.
- לקרוא ולהבין טקסטים פילוסופיים באנגלית.

3 מבנה הקורס

בכל שבוע או שבועיים נלמד נושא חדש. סדר הנושאים הוא כדלקמן:

3.1 הקדמה

- עלון "מיומנויות יסוד" (אוסף תמסירים ודפי עבודה שמסבירים מהם טיעונים תקפים ונאותים, איך מחלצים טיעון מטקסט, איך לקרוא טקסט פילוסופי, ואיך לכתוב טקסט פילוסופי).

3.2 האם אנחנו רק מערכות פיסיות? האם יש לנו נשמה?

- Gertler, B. (2007). In Defense of Mind-Body Dualism. In Feinberg, J. and Shafer-Landau, R. (eds.), *Reason and Responsibility*, 13th edition. Wadsworth, pp. 312-319. [Excerpt; read only sections 1-4 (inclusive)]

3.3 מה זה לחוש כאב שיניים, לטעום את טעמו של תפוח, או לחוות את צבע השמיים?

- Putnam, H. (2002). The Nature of Mental States. In Chalmers, D. J. (ed.), *Philosophy of Mind: Classical and Contemporary Readings*. Oxford: Oxford University Press, pp. 75-79. [Excerpt; read only sections 2-5 (inclusive)]

3.4 איך החלטות יכולות להקים אותנו מהכיסא? ואיך בטן ריקה גורמת לתחושת רעב?

- Kim, J. (2005). The Supervenience Argument Motivated, Clarified and Defended. In his *Physicalism, Or Something Near Enough*. Princeton, NJ: Princeton University Press, pp. 32-45. (Excerpt.)

3.5 האם ביכולתנו לדעת משהו על העולם החיצון?

- Stroud, B. (2000). The Problem of the External World. In Sosa, E., Kim, J. and McGrath, M. (eds.), *Epistemology: An Anthology*. Malden, MA: Blackwell, pp. 6-23.
- Moore, G. E. (2000). Proof of an External Worlds. In Sosa, E., Kim, J. and McGrath, M. (eds.), *Epistemology: An Anthology*. Malden, MA: Blackwell, pp. 24-26.

3.6 מה זה ידע?

- Gettier, E. (1963). "Is Justified True Belief Knowledge?". *Analysis*, 23, pp. 121-23.
- Zagzebski, L. (1994), "The Inescapability of Gettier Problems". *The Philosophical Quarterly*, 44(174), pp. 65-73.

3.7 האם מחקר מדעי יכול לעזור לנו לגלות את חוקי הטבע? התשובה השלילית

- Hume, D. Section IV. In his *Enquiry Concerning Human Understanding*. From the Stephen Buckle edition, 2007, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 28-40.
- או בתרגום העברי: יום, ד'. פרק ד'. בחיבורו *מחקר בכר כנת האדם*. בתרגום גיא אלגת ובעריכת יצחק נבו, 2008, תל אביב, רסלינג, עמ' 51-65.
- Popper, C. (1985). The Problem of Induction. In Miller, E. (ed.), *Popper Selections*. Princeton, NJ: Princeton University Press, pp. 101-105. (Excerpt.)

3.8 האם מחקר מדעי יכול לעזור לנו לגלות את חוקי הטבע? התשובה החיובית

- Mellor, D. H. (1991). "The Warrant of Induction". In his *Matters of Metaphysics*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 254-68.

3.9 יש לי רצון חפשי? אני אחראי מוסרית למעשי? עמדות מוקדמות

- van Inwagen, P. (1998). The mystery of metaphysical freedom. In van Inwagen, P. and Zimmerman, D. (eds.), *Metaphysics: The Big Questions*. Oxford: Blackwell, pp. 365-374.
- Frankfurt, H. (1969). "Alternate Possibilities and Moral Responsibility". *Journal of Philosophy*, 66, pp. 829-39.

3.10 יש לי רצון חפשי? אני אחראי מוסרית למעשי? עמדות מאוחרות

- Pereboom, D. (2011). Free Will Skepticism and Meaning in Life. In Kane, R. (ed.), *Oxford Handbook of Free Will*, Second edition. New York: Oxford University Press, pp. 407-24.

שימו לב: כל חומרי הקריאה נמצאים באתר.

4 חובת קריאה

אני מניח שכולכם גם חכמים מאוד, וגם מיומנים מאוד. בפרט, אני מניח שכולכם יודעים היטב איך קוראים טקסט, איך מנתחים טיעון, איך חושבים על התנגדויות, איך משיבים להתנגדויות, ואיך מבטאים את הרעיונות שלכם בכתב. אף על פי כן, מקצוע הפילוסופיה עומד להציב אתגר מסוג חדש למיומנויות הקריאה, החשיבה, הניתוח והכתיבה שלכם. אתם עומדים להיתקל באוצר מילים חדש, ברעיונות מופשטים מאוד, בכתיבה דחוסה ומסועפת, בטענות ובטיעונים מוזרים ולעיתים מעוררי התנגדות, ובעיקר – בדרישה לחשוב באופן מדויק מאוד על נושאים מופשטים מאוד. אתם גם תדרשו להתייחס לטקסטים באופן חדש: בעבר קראתם טקסטים כדי לרכוש מידע, ולכן פשוט סרקתם את העמודים עד שהמידע שבהם נכנס לכם לראש. מעתה תדרשו לקרוא טקסטים גם כדי להפיק מהם תובנות. הטקסטים יהיו עבורכם הזדמנויות לבחון את האמונות של עצמכם, ובחינה עצמית אינה דבר קל. כל זה ידרוש מכם לפתח ולשכלל את המיומנויות האינטלקטואליות שלכם.

פיתוח מיומנויות הוא דבר שיכול להיות קשה ומתסכל. הוא בוודאי היה קשה ומתסכל עבורי בשנותי הראשונות כסטודנט. אבל אל תבלבלו בין קושי ותסכול לבין כישלון. פעמים רבות, קושי ותסכול הם חלק בלתי נפרד מהצלחה.

שיעור זה – וחשוב מכך, השיעור הצמוד לו "מיומנויות יסוד בפילוסופיה" – נועדו כדי לעזור לכם להצליח בפיתוח מיומנויות הקריאה, החשיבה, הניתוח והכתיבה שלכם. העניין הוא שהדרך היחידה לפתח מיומנות (ולא משנה אם זו מיומנויות אינטלקטואליות, או מיומנות בטווייט אריגים) הוא לתרגל, ולתרגל, ולתרגל שוב. ועל מנת לתרגל מיומנות אינטלקטואלית, צריך גם חומר מוכר עליו אפשר לחשוב. לכן, זה חיוני שתקראו את כל חומרי הקריאה הרשומים בסילבוס זה והמפורסמים באתר. ככל שתשקיעו יותר בקריאה ובהבנה בבית, כך תפיקו יותר תועלת מהתואר שלכם ותצליחו יותר בלימודים. בנוסף, חומרי הקריאה האלו ישמשו אתכם גם בשיעור זה וגם בתרגילים שיינתנו לכם בשיעור מיומנויות היסוד.

בשלב זה בוודאי שמתם לב שחומרי הקריאה הם רובם ככולם באנגלית. זה לא נעשה מתוך רוע, או מתוך איבה לשפה העברית. האמת הפשוטה היא שבעוד שעברית היא שפת התנ"ך, אנגלית היא שפת המדע וגם שפת הפילוסופיה בת-זמננו. פילוסופים מובילים מכל העולם כותבים היום רק באנגלית, והרוב המוחלט של התרגומים לעברית שיוצאים כיום לאור הם תרגומים של טקסטים היסטוריים וקאנונים (למשל, כתבי אפלטון או קאנט). לכן, אחת המיומנויות שכדאי לכם לרכוש מוקדם ככל האפשר היא מיומנות בקריאת פילוסופיה באנגלית. זהו נימוק נוסף לטובת קריאת החומרים המוטלים.

הערה אחרונה: כאשר אתם קוראים באנגלית, ונתקלים במושג שאינו ברור לכם לחלוטין, חפשו אותו באנציקלופדיית הפילוסופיה של סטנפורד (<https://plato.stanford.edu>). מילון אוקספורד (<https://www-oed-com.ezproxy.bgu.ac.il>) עשוי גם לעזור, כאשר השימוש במונחים פחות טכני.

הציון יתבסס על בחני קריאה שבועיים, עבודת אמצע קצרה, ובחינה מסכמת. כלי להערכת העבודות ובחינה מסכמת לדוגמא יופיעו באתר הקורס במועד מתאים. משקל מרכיבי הציון הסופי הוא:

5.1 בחני קריאה שבועיים (20% מהציון הסופי)

כל שיעור יפתח בבוחר מקוון קצר (5 דקות) על הטקסטים שנדרשתם לקרוא לאותו שיעור. הבוחן יהיה מורכב מארבע שאלות רב-ברירתיות (בלשון הדיבור: אמריקאיות). השאלות יהיו שאלות בקיאות פשוטות שמיועדות לבחון האם קראתם את הטקסטים והשקעתם מאמץ סביר להבין את תוכנם. הציון עבור בחני הקריאה יחושב כממוצע הבחנים בהשמת שני הבחנים החלשים ביותר. לא תינתן כל אפשרות להשלים בוחן שהוחמץ, והציון עבור בוחן שלא הוגש הוא אפס. במקרה של מקרה חירום מתועד בלבד הבוחן שהוחמץ יושמט מחישוב הציון הסופי.

5.2 עבודה קצרה (35% מהציון הסופי; הגשה בשבוע 10)

בעבודה (1,000 מילים) תתבקשו להציג טיעון פילוסופי מתוך חומרי הקריאה, להסביר את משגי המפתח שמופיעים בו, להסביר את הטעמים שבגינם יוצר הטיעון קיבל את הנחות הטיעון, ולהציג ביקורת על הטיעון.

הנחיות הגשה.

- בעבודה יש להקפיד על רישום ביבליוגרפי מלא (גם בגוף וגם בסוף העבודה). להנחיות, ראו סגנון תשתמשו, כל עוד תהיו עקביים. <https://in.bgu.ac.il/aranne/Pages/citation.aspx>, שם תמצאו פרטים על מגוון סגנונות רישום ביבליוגרפיים. לא אכפת לי באיזה עבודות צריכות להיות כתובות בעברית. מי שמעדיף להגיש באנגלית רשאי לעשות זאת רק אם קיבל אישור לפחות שבועיים לפני מועד הגשת העבודה הרלוונטית. מבקשי אישור כתיבה באנגלית צריכים להגיש, יחד עם בקשתם המנומקת, לפחות עמוד אחד שכתבו באנגלית בנושא אקדמי כלשהו.
- את העבודות עליכם להגיש בכיתה.
- על העבודות להיות מודפסות (לא ככתב יד), מוכלבות (בלשון הדיבור: משודכות), ולא בתוך קלסר, ניילון וכדו'.
- העבודות צריכות להיות כתובות בגופן דוד 12, עם רווח כפול בין השורות, ועם שוליים של אינץ' אחד מכל צד (זו ברירת המחדל למשתמשי וורד).
- מספר המילים בעבודה (ובעבודה השנייה – מספר המילים בכל אחד משלושת חלקי העבודה) צריך להופיע בראש הדף הראשון.
- על הכותבים לזהות את עצמם בעזרת מספרי תעודת זהות, שיופיעו בראש הדף הראשון. אין לכלול כל פרטים מזהים אחרים, ובפרט אין לרשום שמות פרטיים או שמות משפחה על העבודות.

מדיניות ארכות

אם יש סיבות טובות שמונעות ממך להגיש את העבודה במועד, בקש/י ארכה לפחות שבוע מראש. לא יורשו ארכות ברגע האחרון, למעט במקרי חירום מתועדים. הגשות מאוחרות ללא ארכה יתקבלו בניכוי חמש נקודות ציון עבור כל יום איחור.

5.3 בחינת בית (45% מהציון הסופי)

בסוף הסמסטר תועלה בחינת בית לאתר הקורס. לאחר שניגשתם אליה, יעמדו לרשותכם 48 שעות להעלות את פתרוכם לאתר הקורס. הבחינה תורכב מ-8 שאלות, כל אחת על נושא אחר מנושאי הקורס. עליכם להשיב על שלוש שאלות. משקל כל שאלה יהיה 15 אחוזים מהציון הסופי.

6 בריאות

אם אינך שבע/ת רצון מהצלחתך בקורס, או אם את/ה מודאג/ת שהשתתפותך בקורס מושפעת ממצב גופני או נפשי שאינו מיטבי, פנה/י אלי בהקדם האפשרי. את/ה רשאי/ת גם לבקש מגורם שלישי שמבין את מצבך לפנות אלי בעבורך. דע/י שאת/ה רשאי/ת בנוסף לפנות ליחידה לשירות פסיכולוגי ולהכווץ מקצועי ולימודי, in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/about-pserv.aspx.

אם את/ה שייך לקבוצת אוכלוסייה מיוחדת, סובל/ת מנכות או לקות למידה, או מתמודד עם השלכות שירות מילואים תובעני, ביכולתך לפנות למדור לקידום סטודנטים, <https://in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/promotion.aspx>, ו/או למרכז התמיכה לסובלים מנכויות או לקויי למידה, in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/support_center.aspx.

7 יושר אקדמי

האוניברסיטה ואני מעריכים הוגנות, יושר וכבוד. מעשי פלגיאט פוגעים בערכים אלה ומהווים עבירת מרמה חמורה.

העונש על מעשי פלגיאט מובהר במדריך האוניברסיטה לציטוט ושימוש בידע קודם: "האקדמיה רואה בפלגיאט מעשה של אי יושר אקדמי חמור שאינו מתאים לציפיות לגבי אדם הנושא תואר אקדמי. לפיכך, הפלגיאט נחשב באקדמיה לעבירה חמורה מאין כמוה שזוכה לענישה חמורה בהתאם. לפי התקנון של אוניברסיטת בן גוריון, נקבעו לסטודנטים שיורשעו בעבירה זו עונשים כבדים. דוגמאות לעונשים שהוטלו בעבר: ביטול תואר או תעודה, הרחקה מהאוניברסיטה לתקופה ארוכה, הרחקה לצמיתות."

המדריך המלא, שמסביר מהו פלגיאט וכיצד להימנע ממנו, נמצא בכתובת in.bgu.ac.il/acadsec/DocLib2/plagiarism_heb.pdf.

לידיעתכם: העבודה ובחינת הבית יוגשו לאתר הקורס, שם יעברו בדיקות מקוריות ומניעת העתקות באמצעות תוכנה ייעודית שתשווה בין הטקסטים השונים, בינם לבין טקסטים שהוגשו בשנים עברו, ובינם לבין טקסטים המופיעים ברשת.

אני מעודד אותך לתת לי משוב. משוב יכול לשפר את חווית הלמידה שלך ושל חבריך, ולשפר את מיומנויות ההוראה שלי. אם את/ה מעדיף שלא לתת לי משוב באופן אישי, ביכולתך לעשות זאת באופן אנונימי דרך אתר הקורס החיצוני, <https://sites.google.com/view/bgu-intro-to-natural-phil>.

9 קשר עם חבריך לכיתה

כולנו בני אדם, ולפעמים אנחנו לא מגיעים לשיעור בזמן או לא מצליחים להתרכז. כשזה קורה, אנו צריכים עזרה בהשלמת החומר. דרך טובה לעשות זאת הוא להיעזר בחבריך לכיתה. זה יועיל גם להם – מחקרים מראים שסטודנטים שמסבירים את החומר לחבריהם מצליחים בלימודים יותר מסטודנטים אחרים. לכן, נצל/י את ההזדמנות וקח פרטים מחברים לכיתה.

שם:	שם:
טלפון:	טלפון:
מייל:	מייל: